

Edyta Figura-Góralczyk*

**UZNANIE ORZECZENIA SĄDU AUSTRIACKIEGO
DOTYCZĄCEGO USTANOWIENIA OPIEKUNA
DLA OSOBY PEŁNOLETNIEJ –
ANALIZA PRZYPADKU**

1. Stan faktyczny

Przedmiotem analizy jest przypadek dotyczący uznania na terytorium Polski orzeczenia sądu austriackiego o ustanowieniu opiekuna dla osoby pełnoletniej na podstawie § 268 ust. 3 pkt 3 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (dalej: ABGB)¹. Zakres upoważnienia obejmuje załatwianie wszystkich spraw, z wyjątkiem sporządzenia testamentu. To ostatnie może uczynić jedynie osoba, którą objęto opieką, wyłącznie ustnie przed sądem lub notariuszem. Sprawa o ustanowienie opiekuna została wszczęta przed sądem austriackim w 2013 r., a orzeczenie w tym zakresie stało się prawomocne od dnia 31 grudnia 2013 r. Na podstawie tego orzeczenia wydano dnia 3 stycznia 2014 r. zaświadczenie o ustanowieniu opiekuna.

Powstaje pytanie, jakie skutki prawne wywołuje opisane wyżej orzeczenie sądu austriackiego na terytorium Polski. Czy upoważnienie opiekuna do załatwiania wszystkich spraw za osobę objętą opieką, z wyjątkiem sporządzenia testamentu za tę osobę, obejmuje również działania opiekuna na terytorium Polski?

* Magister prawa, asystent w Katedrze Prawa Cywilnego i Gospodarczego, Wydział Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

¹ Paragraf 268 ust. 3 pkt 3 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch w języku niemieckim: „Je nach Ausmaß der Behinderung sowie Art und Umfang der zu besorgenden Angelegenheiten ist der Sachwalter zu betrauen (...) soweit dies unvermeidlich ist, mit der Besorgung aller Angelegenheiten der behinderten Person”. Tłumaczenie własne tego przepisu na język polski: „W zależności od stopnia niepełnosprawności oraz charakteru i zakresu spraw, którymi należy się zająć, powierza się opiekunowi prawnemu (...) o ile to jest nieuniknione, załatwianie wszystkich spraw osoby niepełnosprawnej”.

2. Analiza prawna

2.1. Podstawa prawna uznania na terytorium Polski orzeczenia sądu austriackiego

Celem udzielenia odpowiedzi na zadane wyżej pytania należy najpierw ustalić, według jakich aktów normatywnych powinno się oceniać te kwestie. Potencjalnie uznanie na terytorium Polski orzeczenia sądu austriackiego o ustanowieniu opiekuna mogą regulować następujące akty normatywne:

- 1) rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych²;
- 2) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych³;
- 3) umowa międzynarodowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Austrii o wzajemnych stosunkach w sprawach z zakresu prawa cywilnego oraz o dokumentach, podpisana w Wiedniu dnia 11 grudnia 1963 r.⁴;
- 4) konwencja haska dotycząca ubezwłasnowolnienia i analogicznych zarządzeń opiekuńczych z dnia 17 lipca 1905 r.⁵ oraz
- 5) kodeks postępowania cywilnego⁶.

Ad 1 i 2. Pierwszymi aktami normatywnymi, poddawany badaniu łącznie, są rozporządzenie 44/2001 oraz zastępujące je rozporządzenie 1215/2012. Na wstępie należy rozważyć czasowy zakres zastosowania rozporządzenia 44/2001 oraz rozporządzenia 1215/2012. Zgodnie z art. 66 ust. 1 rozporządzenia 1215/2012 jego przepisy mają zastosowanie wyłącznie do postępowań sądowych wszczętych, do formalnie sporządzonych lub zarejestrowanych dokumentów urzędowych oraz do ugód sądowych zatwierdzonych lub zawartych w dniu 10 stycznia 2015 r. lub po tej dacie. Analizowany przypadek dotyczy postępowania wszczętego w 2013 r., w którym orzeczenie stało się prawomocne od dnia 31 grudnia 2013 r. Do omawianego

² Dz. Urz. UE L 12 z 16.01.2001 r., s. 1, dalej: rozporządzenie 44/2001.

³ Dz. Urz. UE L 351 z 20.12.2012 r., s. 1, dalej: rozporządzenie 1215/2012.

⁴ Dz. U. z 1974 r. Nr 6, poz. 33 ze zm. Oświadczenie rządowe z dnia 14 stycznia 1974 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Austrii o wzajemnych stosunkach w sprawach z zakresu prawa cywilnego oraz o dokumentach, podpisanej w Wiedniu dnia 11 grudnia 1963 r., i Protokołu dodatkowego do tej Umowy, podpisanego w Wiedniu dnia 25 stycznia 1973 r. (Dz. U. z 1974 r. Nr 6, poz. 35), dalej: umowa polsko-austriacka.

⁵ Konwencja stanowi załącznik do oświadczenia rządowego w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji, dotyczącej ubezwłasnowolnienia i analogicznych zarządzeń opiekuńczych, podpisanej w Hadze dnia 17 lipca 1905 r. (Dz. U. z 1929 r. Nr 80, poz. 598), dalej: konwencja haska o ubezwłasnowolnieniu.

⁶ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.), dalej: kodeks postępowania cywilnego lub k.p.c.

orzeczenia rozporządzenie 1215/2012 nie ma zatem zastosowania. Dlatego dalsza analiza została ograniczona do rozporządzenia 44/2001.

Rozporządzenia unijne mają pierwszeństwo przed ustawami zgodnie z art. 91 ust. 3 Konstytucji RP⁷ w zw. z art. 288 TFUE⁸ (dawny art. 249 TWE⁹)¹⁰. Natomiast relacja rozporządzeń unijnych do umów międzynarodowych musi być rozpatrywana na podstawie analizy konkretnych aktów normatywnych. Rozporządzenie 44/2001 wymienia w art. 69 umowy międzynarodowe, które są zastępowane przez to rozporządzenie. Zgodnie z art. 70 ust. 1 rozporządzenia 44/2001 konwencje i umowy wymienione w art. 69 pozostają w mocy w zakresie spraw, do których nie ma zastosowania to rozporządzenie. Ponadto na mocy art. 71 ust. 1 rozporządzenia 44/2001 nie narusza ono konwencji, których państwa członkowskie są stronami i które w sprawach szczególnych regulują jurysdykcję, uznawanie lub wykonywanie orzeczeń. Zgodnie z wyżej wymienionymi przepisami rozporządzenia 44/2001 dla określenia relacji między rozporządzeniem 1215/2012, umową polsko-austriacką oraz konwencją haską o ubezwłasnowolnieniu należy porównać zakres zastosowania tych umów międzynarodowych do rozporządzenia 44/2001, o czym szerzej w ad 3 i 4.

W tym miejscu natomiast zostanie zbadane, czy orzeczenie o ustanowieniu opiekuństwa dla osoby dorosłej należy do przedmiotowego zakresu zastosowania rozporządzenia 44/2001. Zgodnie z art. 1 rozporządzenia 44/2001 ma ono zastosowanie w „sprawach cywilnych i handlowych”. Pojęcie „sprawy cywilnej i handlowej” nie zostało jednak zdefiniowane w tym w rozporządzeniu¹¹. W art. 1 ust. 2 rozporządzenia 44/2001 wymieniono sprawy podlegające wyłączeniu z pojęcia „sprawy cywilnej i handlowej”. Zgodnie z art. 1 ust. 2 lit. a rozporządzenia 44/2001 nie stosuje się go do „stanu cywilnego, zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych, jak również ustawowego przedstawicielstwa osób fizycznych, stosunków majątkowych wynikających z małżeństwa, prawa spadkowego włącznie z testamentami”. Przepis ten wyraźnie wymienia „ustawowe przedstawicielstwo osób fizycznych”. Podobnie czyni niemiecka wersja językowa rozporządzenia 44/2001, która stanowi o „die gesetzliche Vertretung von natürlichen Personen”¹². Natomiast zarówno angielska, jak

⁷ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.), dalej: Konstytucja RP.

⁸ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana, Dz. Urz. UE C 83 z 30.03.2010 r., s. 47), dalej: TFUE.

⁹ Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (wersja skonsolidowana, Dz. Urz. UE C 321E z 29.12.2006 r., s. 1) dalej: TWE.

¹⁰ Szerzej A. Zawidzka-Łojek [w:] J. Barcz, A. Grzelak, R. Grzeszczak, A. Kalisz, A. Zawidzka-Łojek, *Źródła prawa Unii Europejskiej* [w:] *System prawa Unii Europejskiej*, t. IV, red. J. Barcz, Warszawa 2012, s. IV-27–IV-30.

¹¹ Zob. K. Piasecki (red.), *Komentarze do międzynarodowego postępowania cywilnego w stosunkach między Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej*, Warszawa 2013, komentarz do art. 1 rozporządzenia 44/2001, Legalis.pl; W. Sadowski, M. Taborowski, *Przestrzeń Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Współpraca sądowa w sprawach cywilnych* [w:] *System prawa Unii Europejskiej*, t. XI, cz. 3, red. J. Barcz, Warszawa 2009, s. XI.3-56– XI.3-57.

¹² Art. 1 ust. 2 lit. a rozporządzenia 44/2001 w niemieckiej wersji językowej: „(...) den Personenstand, die Rechts- Und Handlungsfähigkeit sowie die gesetzliche Vertretung von natürlichen

i francuska wersja językowa tego przepisu pomijają tę kwestię, wyraźnie odnosząc się jedynie do zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych¹³. Mimo różnic językowych należy przychylić się do stanowiska wyrażonego w polskiej doktrynie, że rozporządzenia 44/2001 nie stosuje się do spraw z zakresu prawa osobowego, takich jak np. sprawa o ubezwłasnowolnienie¹⁴. Wydaje się, zatem, że tym bardziej przedmiotowym zakresem zastosowania rozporządzenia 44/2001 nie są objęte sprawy o ustanowienie opiekuna dla osoby pełnoletniej. Dlatego rozporządzenie 44/2001 nie znajdzie zastosowania do uznania analizowanego orzeczenia sądu austriackiego.

Ad 3. Kolejnym aktem normatywnym podlegającym badaniu jest umowa polsko-austriacka. Jest to dwustronna umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie zgodnie z art. 241 ust. 1 w zw. z art. 91 ust. 2 Konstytucji RP. Z tej przyczyny ma ona pierwszeństwo zarówno przed kodeksem postępowania cywilnego, będącego ustawą, jak i przed konwencją haską o ubezwłasnowolnieniu, która jest wielostronną umową międzynarodową. Natomiast relacja umowy polsko-austriackiej do rozporządzenia 44/2001 jest bardziej złożona. Co prawda w art. 69 rozporządzenia 44/2001, który wskazuje umowy międzynarodowe zastępowane przez to rozporządzenie, nie wymieniono umowy polsko-austriackiej. Jednak stało się tak tylko dlatego, iż w czasie tworzenia i wejścia w życie rozporządzenia 44/2001 Polska nie była państwem członkowskim UE¹⁵. Niemniej zgodnie z art. 70 ust. 1 rozporządzenie 44/2001 konwencje i umowy wymienione w jego art. 69 pozostają w mocy w zakresie spraw, do których nie ma zastosowania to rozporządzenie. Ponieważ, jak wskazano wyżej, do sprawy o uznanie orzeczenia dotyczącego ustanowienia opiekuna dla osoby pełnoletniej nie ma zastosowania rozporządzenie 44/2001, należy sprawdzić, czy została ona objęta zakresem umowy polsko-austriackiej.

Artykuły 31–34 umowy polsko-austriackiej, zamieszczone w jej rozdziale V, dotyczą jedynie opieki nad małoletnim, nie nad osobą pełnoletnią. Podobnie art. 35 umowy polsko-austriackiej wydaje się dotyczyć tylko opieki nad osobą małoletnią.

Personen, die ehelichen Güterstände, das Gebiet des Erbrechtseinschließlich des Testamentsrechts". Określenie „die gesetzliche Vertretung von natürlichen Personen” zawiera również niemiecka wersja językowa art. 1 ust. 2 lit. a rozporządzenia 1215/2012. Natomiast polska wersja językowa art. 1 ust. 2 lit. a rozporządzenia 1215/2012 nie zawiera już określenia „ustawowe przedstawicielstwo osób fizycznych”, podobnie jak angielska i francuska wersja językowa.

¹³ Art. 1 ust. 2 lit. a rozporządzenia 44/2001 w angielskiej wersji językowej: „(...) the status or legal capacity of natural persons, rights in property arising out of a matrimonial relationship, wills and succession” oraz we francuskiej wersji językowej: „(...) l'état et la capacité des personnes physiques, les régimes matrimoniaux, les testaments et les successions”.

¹⁴ Tak A. Adamek, A. Frań-Adamek, *Komentarz do Rozporządzenia nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych*, Warszawa 2004, komentarz do art. 1 rozporządzenia nr 44/2001, pkt 32, LEX/el. 2004. Podobnie K. Weitz, *Przedmiotowy zakres zastosowania konwencji lugańskiej*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2000, z. 2, s. 454.

¹⁵ W przypadku rozporządzenia 1215/2012 umowa polsko-austriacka znalazła się w wykazie nr 3 Informacji, o których mowa w art. 76 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. UE C 4 z 09.01.2015 r., s. 2).

Natomiast nawet przy takiej interpretacji zakresu tego przepisu, która powodowałaby, iż obejmuje on opiekę nad osobami pełnoletnimi, dotyczy on jedynie powierzenia przeprowadzenia środków zarządzonych przez sądy jednego państwa przez sądy drugiego państwa – za zgodą tych ostatnich¹⁶. Natomiast w tej sprawie przeprowadzenie środków zarządzonych przez sąd austriacki nie zostało powierzone sądowi polskiemu. Ponadto ustanowienie opiekuna nie mieści się w zakresie pojęcia „zdolność do czynności prawnych osób fizycznych”, o której mowa w art. 23 ust. 1 umowy polsko-austriackiej. Natomiast zgodnie z art. 48 ust. 1 umowy polsko-austriackiej uznanie dotyczy jedynie orzeczeń sądów jednej umawiającej się strony, które zostały wydane w sprawach spornych i niespornych uregulowanych w rozdziałach piątym i szóstym umowy polsko-austriackiej. Ponieważ w tych rozdziałach brak regulacji odnośnie do ustanowienia opiekuna nad osobą pełnoletnią, również uznanie orzeczenia wydanego w takiej sprawie nie następuje na podstawie przepisów umowy polsko-austriackiej.

Ad 4. Następnym aktem normatywnym polegającym badaniu jest konwencja haska o ubezwłasnowolnieniu. Jest to wielostronna umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie zgodnie z art. 241 ust. 1 w zw. z art. 91 ust. 2 Konstytucji RP. Z tej przyczyny ma ona pierwszeństwo przed kodeksem postępowania cywilnego. Umowa polsko-austriacka, jako umowa międzynarodowa dwustronna ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, ma pierwszeństwo przed konwencją haską o ubezwłasnowolnieniu. Jednak ponieważ ta pierwsza nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, nie wyłącza ona w tym zakresie konwencji haskiej o ubezwłasnowolnieniu. Natomiast konwencja haska o ubezwłasnowolnieniu wyprzedza rozporządzenie 44/2001 na mocy jego art. 71 ust. 1.

Zgodnie z art. 13 konwencji haskiej o ubezwłasnowolnieniu przepisy tej umowy międzynarodowej obejmują zarówno ubezwłasnowolnienie w znaczeniu ścisłym, ustanowienie kurateli, mianowanie doradcy sądowego, jak i wszelkie analogiczne zarządzenia, o ile pociągają za sobą ograniczenia zdolności. Jednak na mocy art. 9 tej konwencji „ubezwłasnowolnienie, orzeczone przez właściwe władze stosownie do poprzedzających postanowień, będzie skuteczne pod względem zdolności do działań prawnych ubezwłasnowolnionego i opieki nad nim, we wszystkich Układających się Państwach bez potrzeby uzyskania *exequatur*”. Zgodnie z tym przepisem, mimo że konwencja haska o ubezwłasnowolnieniu obejmuje kwestię ustanowienia opiekuna dla osoby pełnoletniej, to jednak jej przepisy dotyczą jedynie uznania orzeczeń wydanych przez władze jednego z państw-stron konwencji w pozostałych państwach-stronach konwencji. Natomiast konwencja haska o ubezwłasnowolnieniu nie odnosi się do uznania orzeczeń wydanych w innych państwach niż będące stronami tej konwencji. Konwencja haska o ubezwłasnowolnieniu weszła w życie w stosunku do Polski dnia 23 sierpnia 1929 r. Natomiast Austria, mimo że była wśród państw

¹⁶ Art. 35 umowy polsko-austriackiej: „Sądy jednej Umawiającej się Strony, właściwe do prowadzenia opieki, mogą powierzyć sądom drugiej Umawiającej się Strony za ich zgodą przeprowadzenie poszczególnych zarządzonych przez siebie środków”.

sygnatariuszy konwencji, to jednak jej nie ratyfikowała¹⁷. Skoro Austria nie jest państwem-stroną konwencji haskiej o ubezwłasnowolnieniu, to w konsekwencji zgodnie z art. 9 tej konwencji nie ma ona zastosowania do uznania analizowanego orzeczenia sądu austriackiego na terytorium Polski.

Ad 5. Przeprowadzona wyżej analiza prowadzi do wniosku, że kwestię uznania orzeczenia sądu austriackiego dotyczącego ustanowienia opiekuna dla osoby pełnoletniej należy analizować w oparciu o przepisy kodeksu postępowania cywilnego. Bowiem żaden z wyżej wymienionych aktów normatywnych, mających pierwszeństwo przed kodeksem postępowania cywilnego, nie ma zastosowania do tej kwestii.

2.2. Analiza przepisów kodeksu postępowania cywilnego

Przepisy kodeksu postępowania cywilnego w zakresie uznawania i wykonywania orzeczeń sądów zagranicznych ulegały zmianom. Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r., który wszedł w życie dnia 1 stycznia 1965 r., zawierał przepisy w zakresie międzynarodowego postępowania cywilnego w części III, w tym w księdze III przepisy o orzeczeniach sądów zagranicznych i ugodach zawartych przed takimi sądami. Uznania orzeczeń sądów zagranicznych dotyczył tytuł I tej księgi (art. 1145–1149). Przepisy te uległy zmianie dopiero kilkadziesiąt lat później na mocy ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹⁸, która weszła w życie dnia 1 lipca 2009 r.¹⁹ Przepisy dotyczące uznania zostały uregulowane w części IV pt. „Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego”, w księdze III dotyczącej uznania i stwierdzenia wykonalności w tytule I pt. „Uznanie orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych” (art. 1145–1149¹). Kolejne nowelizacje kodeksu postępowania cywilnego w zakresie międzynarodowego postępowania cywilnego nastąpiły ustawą z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych²⁰, a także ustawą z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw²¹.

Wobec powyższego powstaje pytanie, które przepisy kodeksu postępowania cywilnego znajdują zastosowanie do uznania w Polsce orzeczenia sądu austriackiego, w stosunku do którego postępowanie zostało wszczęte w 2013 r., a orzeczenie stało się prawomocne od dnia 31 grudnia 2013 r.

¹⁷ Informacje w oparciu o stronę internetową: <https://www.hcch.net/en/instruments/the-old-conventions/1905-deprivation-of-civil-rights-convention#status> [dostęp: 23.03.2016 r.].

¹⁸ Dz. U. Nr 234, poz. 1571, dalej: nowelizacja z 2008 r.

¹⁹ Szerzej P. Mostowik, *Władza rodzicielska i opieka nad dzieckiem w prawie prywatnym międzynarodowym*, Kraków 2014, s. 108 i n.

²⁰ Dz. U. z 2015 r. poz. 2, dalej: nowelizacja z 2014 r.

²¹ Dz. U. poz. 1137, dalej: nowelizacja z 2015 r.

Artykuł 8 nowelizacji z 2008 r. jest przepisem intertemporalnym rozstrzygającym kolizję między pierwotnym brzmieniem przepisów kodeksu postępowania cywilnego w zakresie uznania a ich wersją, która weszła w życie dnia 1 lipca 2009 r. Przepis ten w ustępie 1 z jednej strony przesądza, że przepisy kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu wprowadzonym nowelizacją z 2008 r. stosuje się – co do zasady²² – do postępowań wszczętych po dniu wejścia nowelizacji z 2008 r. w życie. Z drugiej strony art. 8 ust. 5 nowelizacji z 2008 r. stanowi, że: „Uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności na podstawie przepisów ustawy podlegają orzeczenia, rozstrzygnięcia lub ugody, które zostały wydane albo zawarte lub zatwierdzone po dniu wejścia w życie ustawy”. Dla zastosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu wprowadzonym nowelizacją z 2008 r. muszą być spełnione dwie przesłanki. Po pierwsze, orzeczenie podlegające uznaniu musi być wydane po dniu jej wejścia w życie; a po drugie, postępowanie przed sądem polskim lub innym organem (np. notariuszem) powinno być wszczęte również po dniu jej wejścia w życie. Nowelizacja z 2008 r. weszła w życie dnia 1 lipca 2009 r. Natomiast analizowane orzeczenie sądu austriackiego zostało wydane po tej dacie, gdyż postępowanie w tej sprawie zostało wszczęte w 2013 r., a prawomocność orzeczenia określono od dnia 31 grudnia 2013 r. Na podstawie tego orzeczenia wydano dnia 3 stycznia 2014 r. zaświadczenie o ustanowieniu opiekuna. Omawiane orzeczenie zostało zatem wydane po dniu 1 lipca 2009 r. W ten sposób została spełniona pierwsza przesłanka do zastosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu wprowadzonym nowelizacją z 2008 r. Natomiast druga przesłanka musi być również spełniona, gdyż dopiero po tej dacie uznanie może być przeprowadzone na terytorium Polski.

Z kolei przepisy wprowadzone nowelizacją z 2014 r. dotyczą uznania i wykonania „orzeczeń sądów państw członkowskich Unii Europejskiej oraz pochodzących z tych państw ugód i dokumentów urzędowych objętych zakresem zastosowania rozporządzenia nr 1215/2012, rozporządzenia nr 805/2004, rozporządzenia nr 1896/2006, rozporządzenia nr 861/2007, rozporządzenia nr 4/2009 i rozporządzenia nr 606/2013” (art. 1153¹³ k.p.c.). Ta nowelizacja nie dotyczy uznania orzeczeń, które nie są objęte zakresem zastosowania wyżej wymienionych rozporządzeń unijnych, co ma miejsce w analizowanym przypadku. Natomiast nowelizacja z 2015 r. wprowadza do międzynarodowego postępowania cywilnego przepisy dotyczące europejskiego poświadczenia spadkowego (art. 1142¹–1142⁶ k.p.c.), które nie mają zastosowania do uznania orzeczenia sądu zagranicznego w sprawie ustanowienia opiekuna dla osoby pełnoletniej. Dlatego w niniejszej sprawie należy stosować przepisy kodeksu postępowania cywilnego wprowadzone nowelizacją z 2008 r.

Zgodnie z 1107 k.p.c. w brzmieniu wprowadzonym nowelizacją z 2008 r. jurysdykcja sądów polskich w sprawach z zakresu opieki i kurateli nie należy do jurysdykcji wyłącznej²³. Polski prawodawca akceptuje tym samym, że orzeczenia sądów

²² Z zastrzeżeniem art. 8 ust. 2–5 nowelizacji z 2008 r.

²³ Szerzej K. Piasecki (red.), *Komentarze...*, t. IV, komentarz do art. 1107 k.p.c., Legalis; J. Ciszewski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V, *Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, T. Erciński (red.), J. Ciszewski, P. Grzegorzcyk, K. Weitz, Warszawa 2012, komentarz do art. 1107 k.p.c., LEX/el; M.P. Wójcik [w:] *Komentarz*

zagranicznych w sprawach dotyczących opieki oraz kurateli będą podlegać uznaniu (oraz stwierdzeniu wykonalności) na terytorium Polski. Zgodnie z art. 1145 k.p.c. orzeczenia sądów państw obcych wydane w sprawach cywilnych podlegają – co do zasady²⁴ – uznaniu z mocy prawa. Oznacza to, iż na mocy przepisów wprowadzonych nowelizacją z 2008 r. – co do zasady – dla uznania orzeczenia sądu zagranicznego nie jest konieczne przeprowadzenie żadnego postępowania, w którym sąd polski lub inny organ orzekłby uznanie danego orzeczenia zagranicznego na terytorium Polski. Tym samym na mocy art. 1145 k.p.c. orzeczenia sądu zagranicznego – co do zasady – wywołują „automatycznie” skutki prawne na terytorium Polski²⁵. Zgodnie z art. 1147 § 1 i 2 k.p.c. dla uznania orzeczenia sądu zagranicznego osoba powołująca się na nie powinna przedstawić następujące dokumenty: 1) urzędowy odpis orzeczenia; 2) dokument stwierdzający, że orzeczenie jest prawomocne, chyba że prawomocność orzeczenia wynika z jego treści; 3) dokument stwierdzający, że pismo wszczynające postępowanie zostało doręczone pozwanemu, jeżeli orzeczenie zostało wydane w postępowaniu, w którym pozwany nie wdał się w spór oraz 4) uwierzytelniony przekład na język polski wszystkich wymienionych wyżej dokumentów²⁶. Orzeczenie sądu austriackiego w sprawie ustanowienia opieki dla osoby pełnoletniej podlega co do zasady (z zastrzeżeniem art. 1146 k.p.c.) uznaniu z mocy prawa na terytorium Polski. Konieczne jest jedynie przedstawienie urzędowego odpisu orzeczenia, dokumentu stwierdzającego, że orzeczenie jest prawomocne (chyba że prawomocność orzeczenia wynika z jego treści) oraz ich uwierzytelnionego przekładu na język polski.

Natomiast gdyby osoba, w stosunku do której orzeczono opiekę, nie wdała się w spór co do istoty sprawy w tym postępowaniu, to należałoby przedłożyć dokument stwierdzający, że pismo wszczynające postępowanie zostało jej doręczone, a także jego uwierzytelniony przekład na język polski. W literaturze wskazuje się, że taka sytuacja będzie miała w praktyce miejsce w przypadku wyroków zaocznych²⁷. W stosunku do orzeczeń dotyczących ustanowienia opiekuna dla osoby pełnoletniej wydanie wyroku zaocznego wydaje się mało prawdopodobne. Gdyby jednak taka

aktualizowany do ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, A. Jakubecki (red.), J. Bodio, T. Demendecki, O. Marcewicz, P. Telenga, M.P. Wójcik, komentarz aktualizowany do art. 1107 k.p.c., LEX/el. 2015.

²⁴ Wyjątkiem jest istnienie przeszkód do uznania określonych w art. 1146 k.p.c.; szerzej odnośnie do tego przepisu: T. Erciński [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 1146 k.p.c., LEX/el; K. Piasecki (red.), *Komentarze...*, t. IV, komentarz do art. 1146 k.p.c., Legalis; M.P. Wójcik [w:] *Komentarz aktualizowany...*, komentarz aktualizowany do art. 1146 k.p.c., LEX/el. 2015.

²⁵ Szerzej T. Erciński [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 1145 k.p.c., LEX/el; K. Piasecki (red.), *Komentarze...*, t. IV, komentarz do art. 1145 k.p.c., Legalis; M.P. Wójcik [w:] *Komentarz aktualizowany...*, komentarz aktualizowany do art. 1145 k.p.c., LEX/el. 2015; P. Ryłski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V, *Artykuły 1096–1217*, komentarz do art. 1145 k.p.c., LEX/el. 2013.

²⁶ Szerzej T. Erciński [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 1147 k.p.c., LEX/el; K. Piasecki (red.), *Komentarze...*, t. IV, komentarz do art. 1147 k.p.c., Legalis; M.P. Wójcik [w:] *Komentarz aktualizowany...*, komentarz aktualizowany do art. 1147 k.p.c., LEX/el. 2015.

²⁷ Szerzej T. Erciński [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 1147 k.p.c., LEX/el.

sytuacja miała miejsce, to osoba, żądająca uznania, powinna przedłożyć dokument, który stwierdza doręczenie pisma wszczynającego postępowanie osobie, która nie wdała się w spór co do istoty sprawy. Jednak nie każda procedura zagraniczna przewiduje możliwość uzyskania takiego dokumentu²⁸. Dlatego wydaje się, że chociaż prawodawca wskazuje w art. 1147 § 2 k.p.c. „dokument”, to nie powoduje, że jest on wyłącznym dowodem stwierdzenia okoliczności doręczenia pisma wszczynającego postępowanie, ale że dopuszczalne są w tym zakresie wszelkie środki dowodowe²⁹.

Ponadto polski prawodawca przyznał każdej osobie, która ma interes prawny w ustaleniu, czy dane orzeczenie podlega uznaniu na terytorium Polski, prawo do wystąpienia z wnioskiem o ustalenie uznania (a także o niepodleganiu uznaniu) orzeczenia zagranicznego (art. 1148 § 1 i 2 k.p.c.)³⁰. Właściwy rzeczowo do rozpoznania takiego wniosku jest sąd okręgowy (art. 1148¹ § 1 k.p.c.). Właściwy miejscowo jest ten sąd okręgowy, który byłby miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy rozstrzygniętej orzeczeniem sądu państwa obcego lub w którego okręgu znajduje się miejscowo właściwy sąd rejonowy, a jeżeli żaden sąd okręgowy nie byłby właściwy miejscowo, to staje się nim Sąd Okręgowy w Warszawie (art. 1148¹ § 1 k.p.c.). Polski prawodawca przyznał wnioskodawcy uprawnienie do złożenia zażalenia na postanowienie sądu okręgowego do sądu apelacyjnego, a także skargi kasacyjnej na postanowienie sądu apelacyjnego, jak również możliwość żądania wznowienia postępowania oraz stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia (art. 1148¹ § 3 k.p.c.)³¹.

3. Podsumowanie

Orzeczenie sądu austriackiego dotyczące ustanowienia opiekuna dla osoby pełnoletniej, jako wydane po dniu 1 lipca 2009 r., podlega uznaniu z mocy prawa na terytorium Polski zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu wprowadzonym nowelizacją z 2008 r. Innymi słowy wywołuje ono *ipso iure* skutki prawne na terytorium Polski. Opiekun osoby pełnoletniej jest zatem na mocy takiego orzeczenia upoważniony do załatwiania na terytorium Polski wszystkich spraw, do których umocował go sąd austriacki.

²⁸ T. Ereciński [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 1147 k.p.c., LEX/el.

²⁹ Analogicznie Sąd Najwyższy odnośnie do „zaświadczenia” w postanowieniu z dnia 7 maja 1981 r., IV CR 141/81, LexPolonica.

³⁰ Szerzej T. Ereciński [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 1148 k.p.c., LEX/el; K. Piasecki (red.), *Komentarze...*, t. IV, komentarz do art. 1148 k.p.c., Legalis; M.P. Wójcik [w:] *Komentarz aktualizowany...*, komentarz aktualizowany do art. 1148 k.p.c., LEX/el. 2015.

³¹ Szerzej T. Ereciński [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 1148¹ k.p.c., LEX/el; K. Piasecki (red.), *Komentarze...*, t. IV, komentarz do art. 1148¹ k.p.c., Legalis; M.P. Wójcik [w:] *Komentarz aktualizowany...*, komentarz aktualizowany do art. 1148¹ k.p.c., LEX/el. 2015.

SUMMARY

RECOGNITION OF AUSTRIAN COURT DECISION ON THE ESTABLISHMENT OF A GUARDIAN FOR AN ADULT PERSON – CASE STUDY

The Case Study concerns the legal effects on the territory of Poland of an Austrian court decision on the establishment of a guardian for an adult person. The court case had been initiated before the Austrian court in the year 2013 and the decision in this case became final on 31 December 2013. The legal analysis concerns the sources of law that could possibly apply to the case. This leads to the conclusion that the Polish Code of Civil Procedure as introduced by the amendment of 2008 should apply to such a case. The analysis of the provision of the Polish Code of Civil Procedure leads to the conclusion that such a court decision should be recognized on the territory of Poland *ipso iure*. Therefore the guardian of an adult is authorized on Polish territory to deal with all the matters to which the authorization is given in the Austrian court decision.

Słowa kluczowe: uznanie orzeczenia sądu austriackiego, ustanowienie opiekuna dla osoby pełnoletniej, analiza przypadku, kodeks postępowania cywilnego

Key words: recognition of Austrian court decisions, the establishment of a guardian for an adult person, case study, Polish Code of Civil Procedure